

УДК 336.225.4

Зіновій Бриндзя, д.е.н., професор

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВПЛИВ ТРАНСФЕРТНИХ ЦІН НА ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ

Zinoviy Bryndzia

IMPACT OF THE TRANSFER PRICES ON THE DETERMINATION OF TAXATION OBJECT

Норми Податкового кодексу України внесли значні корективи у справляння податків та зборів. На особливу увагу заслуговує питання звичайних цін, останні зміни щодо яких введені в дію у вересні 2013 року. Причиною такої уваги є те, що звичайні ціни мають значний вплив на визначення розміру об'єкта оподаткування такими вагомими податками як податок на додану вартість та податок на прибуток підприємств. Причому актуальним є дане питання як для операцій між резидентами так і зовнішньоекономічних операцій. Закріплений у Податковому кодексі порядок визначення звичайної ціни недостатньо чіткий, що призводить, на практиці, до виникнення спорів між податковими органами та платниками податків з приводу донарахування сум податкових зобов'язань виходячи з рівня звичайних цін.

Питанням визначення об'єкта оподаткування присвячені праці таких вітчизняних вчених як: М.Білик, В.Вишневський, А.Крисоватий, П.Мельник, В.Мельник, В.Опарін, А.Поддєрьогін, В.Суторміна, О.Тимченко. Разом з тим, дискусійність багатьох питань, щодо визначення звичайних цін, вимагає подальших наукових досліджень.

Якщо пригадати історію податкового законодавства, то обов'язково згадаємо, що з 1 квітня 2011 року набрав чинності розділ III Податкового кодексу України і, з цієї ж дати, втратив чинність згаданий Закон N283/97-ВР. Однак, в частині методу визначення та порядку застосування звичайних цін було продовжено дію п. 1.20 Закону N283/97-ВР до 1 січня 2013 року. З цієї дати набрала чинності стаття 39 Податкового кодексу, яка до сьогодні регламентує питання застосування та визначення звичайних цін. З першого вересня 2013 року у цій же статті Податкового кодексу встановлено дещо нові правила. Зміни внесені Законом від 04.07.2013 р. № 408-18 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення», який набрав чинності з першого вересня 2013 року. Таким чином, нововведення податкового законодавства суб'єкти господарювання та податкові органи зустрічають маючи уже певний досвід. Але не все так просто. Звичайні ціни завжди були об'єктом до якого виявляли особливу увагу податкові органи і належали до числа найбільш дискусійних тем. Введення в дію нової редакції ст. 39 Податкового кодексу не вирішило проблему, оскільки уважне її вивчення дає можливість помітити достатньо суперечливих норм. Для того щоб детально розглянути дані суперечності розкриємо сутність звичайної ціни, випадки її застосування та методи визначення.

Відповідно до п.п. 14.1.71 Податкового кодексу: звичайна ціна – ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін.

Ціна в контрольованій операції для цілей оподаткування визнається звичайною, якщо центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, не доведено зворотне або платником податків використано ціну, зазначену в договорі про взаємне узгодження цін під час здійснення

контрольованих операцій, порядок укладення якого визначено пунктом 39.6 статті 39 Податкового кодексу, та ціну, зазначену в такому договорі, не може бути оскаржено в установленому порядку. У разі застосування платником податків під час здійснення контрольованих операцій цін, що не відповідають рівню звичайних цін на відповідні товари (роботи, послуги), та якщо внаслідок такої невідповідності виникає заниження податкового зобов'язання, платник податків має право самостійно провести коригування податкових зобов'язань і сплачених сум податку [2].

Термін «ринкова ціна» визначений у п.п. 14.1.219 Податкового кодексу: це ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати на добровільній основі, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності – однорідних) товарів (робіт, послуг) у порівнянних економічних (комерційних) умовах [3].

Важливою зміною у визначенні звичайних цін з 1 вересня 2013 року є введення поняття «трансфертного ціноутворення» та «контрольованих операцій». Так, згідно п.п.14.1.251: трансфертне ціноутворення - система визначення звичайної ціни товарів та/або результатів робіт (послуг) в операціях, визнаних відповідно до статті 39 Податкового кодексу контрольованими.

Отже, як бачимо, суттєво змінюється перелік випадків застосування звичайно цін. В даному випадку слід чітко розділити операції з резидентами та операції з нерезидентами та визначити особливості здійснюваних операцій та застосування звичайних цін.

Визначення звичайних цін та умов їх застосування тісно пов'язане з поняттям пов'язаних осіб, яке також набуло нового змісту з 1 вересня 2013 року. Згідно з п. 14.1.159 ст. 14 Податкового кодексу - пов'язані особи - це юридичні та/або фізичні особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють.

Наступним питанням, що вимагає особливої уваги є методи визначення цін у контрольованих операціях – тобто звичайних цін. Нормами Податкового кодексу (п.п 39.3.1.) передбачено використання одного з п'яти нижчеперелічених методів, а саме:

- порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу);
- ціни перепродажу;
- "витрати плюс" ;
- чистого прибутку;
- розподілення прибутку.

Під час вибору методу, що використовується для визначення ціни в контрольованій операції, повинні враховуватися повнота і достовірність вихідних даних, а також обґрунтованість коригування, що здійснюється з метою забезпечення зіставності умов проведення контрольованої та зіставних операцій. Нормами Податкового кодексу передбачено можливість використання комбінації двох і більше методів. Платникам податку надано можливість самостійно обирати той чи інший метод однак при цьому обов'язково необхідним є обґрунтування такого вибору. Окрім того нормами чинного законодавства передбачено: у разі, коли існує можливість застосування і методу порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу), і будь-якого іншого методу, застосовується метод порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу). Отже, як бачимо перший метод має перевагу перед іншими та найчастіше застосовується на практиці.

Нововведення, які зачепили 39 статтю Податкового кодексу, вимагають освоєння нових підходів до визначення звичайних цін не лише у платників податків, а й вносять

зміни у процедури контролю за визначенням та застосуванням таких цін. Власне в Податковому кодексі передбачено два варіанти такого контролю.

Перший – Податковий кодекс доповнено новим видом перевірок - спеціальними перевітками щодо дотримання звичайних цін при здійсненні контрольованих операцій.

Другий – Міністерство доходів та зборів має право звернутися із запитом щодо подання документації про контрольовані операції до платників податків, які здійснювали контрольовані операції протягом звітного періоду.

Щодо першого варіанту - згідно з п.п. 39.5.2.1 статті 39 Податкового кодексу підставами для перевірки контрольованих операцій є:

- а) надсилання повідомлення про виявлені контрольовані операції;
- б) виявлення за результатами моніторингу відхилення цін контрольованої операції від рівня звичайних (ринкових) цін;
- в) неподання платником податку звіту про контрольовані операції;
- г) неподання платником податків або подання з порушенням документації про контрольовані операції.

Щодо другого варіанту - запит надсилається не раніше 1 травня року, наступного за календарним роком, у якому таку операцію (операції) було проведено. Платники податків (крім великих платників) протягом місяця з дня, що настає після дня надходження запиту, зобов'язані подати первинну документацію щодо окремих контрольованих операцій, зазначених у запиті, та іншу документацію (сукупність документів або єдиний документ, складений у довільній формі), якими вони можуть обґрунтувати відповідність договірних цін контрольованої операції рівню звичайних цін.

Отже, динамічність податкового законодавства вимагає освоєння нових підходів до визначення об'єкта оподаткування ПДВ та податком на прибуток. При цьому особливу увагу необхідно звернути на нові підходи до визначення звичайної ціни як в операціях між резидентами так і зовнішньоекономічних операціях. Саме від рівня звичайних цін залежить достовірність визначення сум податків та відсутність значних штрафних санкцій з боку контролюючих органів.

Використана література

1. Закон України від 22.05.1997 р. N283/97-ВР Про оподаткування прибутку підприємств : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=283/97-%C2%D0>.

2. Закон України від 04.07.2013 р. № 408-18 Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/408-18>.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 657.6

Ольга Валицька, ст. гр. БФм-51, Надія Синькевич, к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Olga Valytska, Nadiya Synkevich

BASIC APPROACHES AND METHODS OF EVALUATING THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE IN THE CURRENT ECONOMIC CONDITIONS

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну